

УДК 351.75

Олена Юріївна САЛМАНОВА,

*завідувач кафедри адміністративного права і процесу
факультету № 3 Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8923-5639>;*

Олексій Валерійович САЛМАНОВ,

*викладач кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9421-5085>*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Систему правових актів, які регулюють підстави та порядок застосування поліцейських заходів щодо виконання покладених на неї завдань і функцій можна розглядати за різними критеріями, однак ключовим критерієм все таки являється юридична сила нормативно-правового акта.

Так, порядок застосування поліцейських заходів взагалі, та використання службових собак як інструменту застосування поліцією вказаних заходів, головним чином, визначають наступні нормативно-правові акти: Конституція України, закони України «Про Національну поліцію», «Про систему екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Кодекс України про адміністративні правопорушення», накази Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських», «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події оперативного інформування органах (підрозділах) Національної поліції України», «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції», «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» тощо.

Стаття 19 Конституції України закріплює, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Крім того, відповідно до положень Конституції права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1]. Закон України «Про Національну поліцію» є базовим нормативно-правовим актом, оскільки він визначає, в першу чергу, правовий статус Національної поліції України як центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Крім того, в ньому закріплені завдання та принципи діяльності поліції які визначають, що поліція діє виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; під час виконання своїх завдань забезпечує дотримання прав і свобод людини і сприяє їх реалізації. Тому обмеження прав і свобод людини допускається виключно на підставах та в порядку, визначених Конституцією і законами України, за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції [4]. Відомчими нормативно-правовими актами МВС України та Національної поліції України більш детально врегульовано питання службової діяльності поліцейських. Враховуючи, що використання службових собак є лише інструментом (спеціальним засобом) застосування поліцією вказаних заходів, можна виокремити декілька основних нормативно-правових актів, які регулюють кінологічний аспект діяльності поліцейських.

Згадування про службових собак зафіксовано в ст. 45 розділу V Закону України «Про Національну поліцію»: «поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку. Серед спеціальних засобів у п. 12) визначено, що службовий собака застосовується під час: а) патрулювання; б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; в) під час конвоювання (доставляння) затриманої або заарештованої особи; г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського» [2].

Незважаючи на те, що терміни «застосування» та «використання» є словами-синонімами, саме для позначення процесу задіяння у поліцейській діяльності тварин (службовий собака, кінь) як інструменту (засобу) здійснення цієї діяльності

більш вдалим, на наш погляд, є застосування терміна «використання».

Більш детально підстави, порядок та правила застосування службових собак врегульовано наказом МВС України від 01.11.2016 № 1145 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України», який був виданий з метою забезпечення організації діяльності кінологічних підрозділів територіальних органів Національної поліції України, ефективного використання можливостей кінологічної служби в протидії злочинності та забезпеченні публічної безпеки і порядку [3]. До основних функцій кінологічних центрів відповідно до Інструкції віднесено: участь у забезпеченні публічної безпеки і порядку; участь в охороні прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; участь у протидії злочинності; надання в межах, визначених законодавством, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або інших надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Серед основних питань, відповіді на які знайшли своє відображення у вказаній Інструкції, є: основи організації діяльності кінологічних підрозділів територіальних органів Національної поліції України, порядок використання службових собак під час здійснення службових завдань, спрямованих на протидію злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, правила утримання, придбання, ветеринарного забезпечення та списання службових собак, а також основи організації діяльності навчальних закладів поліції (з питань службової кінології), у яких здійснюють підготовку кінологів.

Діяльність кінологічного центру спрямована на забезпечення потреб підрозділів кримінальної, патрульної, спеціальної поліції, поліції охорони та особливого призначення, інших підрозділів територіальних органів Національної поліції, відділів (відділень) поліції. Таким чином, діяльність кінологічних центрів можна також розглядати з точки зору вдосконалення взаємодії між структурними підрозділами Національної поліції України.

Варто звернути увагу на те, що законодавець закріпив положення, відповідно до яких поліцейським за будь-яких обставин заборонено: сприяти, здійснювати, підбурювати або терпимо ставитися до будь-яких форм катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. Оскільки, службовий собака – це дієвий

інструментарій, за допомогою якого здійснюється поліцейська діяльність, ці заборони, в повній мірі, стосуються й випадків використання поліцейськими службових собак задля виконання поставлених перед ними завдань і функцій.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 08.11.2018).

Отримано 12.11.2018



УДК 342.951:[351.746.1:636.7.043](477)

Інна Олександрівна ГАРНА-ІВАНОВА,

*доцент кафедри адміністративного права і процесу
факультету № 3 Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5962-9864>*

КІНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ

Важливою функцією адміністративно-правового регулювання міграційних процесів в Україні є прикордонний контроль, що здійснюється Державною прикордонною службою України. За офіційним звітом про діяльність Державної прикордонної служби України у 2017 році, органами охорони державного кордону затримано 3813 нелегальних мігрантів (2016 р. 2656), з них – 886 осіб (2016 р. 1065) за незаконне перетинання або спробу незаконного перетинання державного кордону, 2854 особи (2016 р. 1528) – за порушення правил перебування в Україні, 73 особи (2016 р. 63) – за порушення правил прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску та інші правопорушення. Відмовлено у в'їзді в Україну 5119 іноземцям (2016 р. 3349) – потенційним нелегальним мігрантам [1].